

# „PADAEMAND“

P. Tšaikovski ooperi uuslavastus teatris „Estonia“

P. Tšaikovski kiires loominguhoos (poolteise kuuga!) valminud ooperit „Padaemand“ on iseloomustatud kui „kokkuvõtet helilooja kunsti- ja elukogemustest, kui Tšaikovski ideelis-filosoofilise maailmavaate avaldumist“ (M. Grinberg, „Teater“ nr. 8, 1938). Sellele vastavalt astub ooper välja Puškini novelli kitsaist raamest, mille järgi on valminud libreto, ja meie ei näe oma silme ees üksnes Hermani mängukirge ja Liisa armastust, vaid meie tunnetame ooperikulgus selgesti neid tegureid, mis põhjustavad nii ühe kui ka teise peaosalise hukkamist. Tšaikovski on olnud siin kapitalistliku ühiskonna vastuolude kujukaks kajastajaks ooperi kaudu, mille traagiline sündmustik ei kasva välja individuaal-karakterist, vaid mille tegelaste saatuse on juba ette määratud üksikosaliste sotsiaalseist seisundest.

Ooperi tuum kasvab esle kahest juhtmotiivist — Liisa ja Hermani armastusest ja kaardimängus-võitmise ihast. Mõlemad motiivid on tihedasti omavahel seotud ja põimuvad tegevustiku arengu kestel sügavaks tragöödiaks.

Varematel aegadel on olnud tõlgitsusi, mis on esitanud ooperi traagika põhjusena Hermani mängukirge. (Sellisest tõlgitsusest jutustab näiteks nimekas Hermani osa kehastaja A. Davõdov.) Säärane tõlgitsus pole aga õigustatud Tšaikovski muusika seisukohalt, ehkki see oleks võimalik Puškini vastavast kujust lähtudes. Tšaikovski iseloomustab meile lausa vastupidiselt Hermani — Herman armastab kogu oma olemusega Liisat ja see sunnib teda jõukust ihaldama kaardilaua tagant, et nii viisi võita vaesus, mis lasub ületamatu vaheseinana Hermani ja tema armastatu vahel.

„Jälgides Hermani kuju arenemist

ooperiraames, veendume, et Tšaikovski Herman on eelkõige sügavalt armunud inimene, mitte aga hasartmängija. Temast saab mängija vastu enese tahtmist,“ iseloomustatakse Hermani nõukogude teatrikirjanduse veergudel. Hermanist saab kaardimängija väljapääsu otsides oma vaesusele. Jälgigem siin Hermani kaardimängus-võitmise mõtte süvenemist kuni tahtliku tegutsemiseni. Esma-kordselt vallutab Hermani mõte kaardilaua-võidust esimeses pildis, kuuldes Tomskit jutustavat vana krahvina saladusest, teises pildis meenutab Hermanile liikvele lükatud mõtet kokkupuutumine krahvinnaga ja otsustava tõuke kolme kaardi saladuse teadasaamiseks annab Liisa pakutud võti, mis avab tee krahvinnaga ruumidesse. Võiks ütelda, et need juhuslikud asjaolud aitavad tõugata Hermanit sellele saatustikule teele, mida mööda tal tuleb minna vastu oma paratamatule hukkamisele. Sest Hermani unistuste, tema ihaldatava eluõnne purunemine on paratamatu, juba ette määratud ühiskonnas, kus varanduslikud vaheseinad lahutavad inimesi.

Kui Herman, eraldudes üksikuna oma seltskonnast, elustub meie silme ees võitlejakujuna, inimesena, kes oma ühiskonna ja kaasaja traditsioonidele ning olemusele vaatamata püüab kangekaelselt sirutada kätt selle õnne järele, mida talle ta vaesus keelab, siis astub Liisa meile vastu kui ooperi poeesia kandja. Liisa kujus me leiame ühiseid jooni Tšaikovski teiste ooperite kandvate naisosalistega (Tatjana, Maria, Johanna), tema kogu olemus hingab ja elab ühest suurest tundeist — armastusest Hermani vastu. Kui Puškini Liisa on vürstitar, siis Tšaikovski Liisa on läbinisti sügavalt-tundeline naine, kes ei hooli oma seisuslikust positsioonist ega ümbruse arvamisist, keda ei ko-



Vold Paldre Hermanina Tšaikovski ooperis „Padaemand“

huta Hermani kaasosa krahvinnaga surmas, kuid kellel pole enam mõtet elada, kui ta näeb purunemas oma armastust.

Ka Liisa eraldub üksikuna oma ühiskonnast ja seda oma erakordselt suure tundejõu tõttu. Nii Herman kui Liisa on vastamisi asetatud oma kaasaja kindlates rööbastes kulgeva eluga ja mõlemad hukuvad sellele vastuvoolu asetuses. Nende armastus kujuneb sügavaks tragöödiaks selle ühiskonna taustal, mis on tulvil ebavõrdsusi.

Asjanähtud ja juba mõnda aega lavale oodatud „Padaemand“ tuli ettekandele prof. Georg Tugolessovi esiklavastusena meie teatrilaval. Küllaldane valmimisaeg ja tugev lavastajakäsi andsid siin meeldiva tulemuse. Lavastaja oli küllaldase selguse ja järjekindlusega välja toonud ooperi juhtmotiive, veelgi tublimaks

saavutusele aegse ühisdetailide Juba ooperi Hermani te vastamikkusega. ängistav tegevustik maks. Liisa üsna kui Liisa tragüühi ühiskondlik kindlat ja des esitam Hermani a kandes ki mani kaa jäi nõrga — kaardir tegelikuks vahel.

Suurepääd kord mär teenelise Haasi töös antud mak mis tuli edis. Üksik välispaiku kujundatu sega, kusju tule tüüpi tunud lav teenelise ja Natalie kõik suure 19. sajand geuvistik.

Nagu ju Georg Tugõlavastusele, et ka tragöödiaks selle rohkesti tõnemisega andnud ü Pole ammu kusega ka koguni el esietendun tõstaksin s mases pild mine laus.